

آخرین گریه امام حسن مجتبی علیه السلام

به گزارش [خبرگزاری حوزه](#)، هفتم صفر به روایتی سالروز شهادت غریب مدینه، امام حسن مجتبی (ع) است که به این مناسبت نوشتاری را درباره این امام همام تقدیم نگاه شما عاشقان آن حضرت خواهیم کرد:

دوره‌های زندگی امام حسن علیه‌السلام

امام حسن مجتبی علیه‌السلام در شب نیمه رمضان سال سوم هجری در مدینه چشم به جهان گشود و حدود هفت سال از دوران زندگی پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم را درک کرد و پس از آن حضرت حدود سی سال با پدر بزرگوارشان علی بن ابی‌طالب علیه‌السلام ملازمت داشت. بعد از شهادت امیرالمؤمنان علیه‌السلام به مدت ده سال عهده‌دار مقام امامت بودند و در ۲۸ صفر سال پنجاه هجری در سن ۴۷ سالگی به دستور معاویه بن ابی‌سفیان و به دست جده دختر اشعث بن قیس مسموم شد و بر اثر همان زهر به شهادت رسید.

چگونگی شهادت امام حسن علیه السلام

حکومت اموی پس از تحمیل صلح بر امام حسن علیه السلام گرچه به بسیاری از اهداف خود رسیده بود، ولی هم‌چنان وجود امام حسن علیه السلام مانع از به اجرا درآوردن برخی از نیات پلید آنان بود. از جمله اهدافی که معاویه دنبال می‌کرد تعیین جانشین برای خود بود. وی از اجرای این تصمیم که برخلاف مفاد صلح‌نامه او با امام حسن علیه السلام بود وحشت داشت و می‌دانست که اگر در زمان حیات آن‌حضرت به چنین کاری دست بزند، بدون شک با مخالفت شدید حسن بن علی علیه السلام روبه‌رو خواهد شد. بر این اساس تصمیم گرفت از هر راه ممکن امام علیه السلام را به شهادت برساند. پس از بررسی‌های زیاد جعهده همسر امام حسن علیه السلام را مناسب‌ترین فرد برای تحقق بخشیدن به این هدف پلید دید. آن‌گاه به صورت محرمانه و با ارسال صد هزار درهم به جعهده، به او قول داد که اگر امام حسن علیه السلام را به شهادت برساند او را به همسری یزید درخواهد آورد. بدین‌وسیله جعهده آن‌حضرت را با ریختن زهر در آب آشامیدنی مسموم کرد و طولی نکشید بر اثر آن، امام حسن علیه السلام به شهادت رسید.

وصیت امام حسن علیه السلام

چون امام حسن علیه السلام را مسموم کردند و حال او دگرگون شد برادرشان امام حسین علیه السلام به بالین آن‌حضرت حاضر شدند. وقتی جویای احوال او گشتند امام حسن علیه السلام فرمودند: «خود را در اوّلین روز از روزهای آخرت و آخرین روز از روزهای دنیا می‌بینم». در ادامه، این گونه وصیت فرمودند: «گواهی می‌دهم به وحدانیت خدا و این‌که برای او شریکی نیست و تنها او سزاوار پرستش است. هرکه اطاعت او را در پیش گیرد رستگار می‌شود و هرکه نافرمانی‌اش کند گم‌راه می‌گردد و کسی که از گناهان و تقصیراتش به نزد او توبه کند هدایت می‌شود. ای حسین، جنازه مرا در کنار جدم رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم دفن کن به‌شرط آن‌که کسی مانع این کار نباشد. اگر تو را از این کار باز داشتند مبادا بر آن پافشاری کنی؛ چون راضی نیستم به خاطر این کار قطره‌ای خون به زمین ریخته شود».

وقتی از دفن جنازه امام حسن علیه السلام در کنار مرقد جد بزرگوارش پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم جلوگیری کردند، امام حسین علیه السلام دستور دادند جنازه را به بقیع منتقل کردند و آن را در کنار قبر جده اش فاطمه بنت اسد در خاک نهادند.

طبق روایت ابن شهر آشوب وقتی امام حسین علیه السلام از دفن جنازه برادر فارغ شد اشعاری به این مضمون در سوگ برادر بر زبان جاری فرمودند: «حالا که بدن مطهر تو را با دست خود کفن کرده، در قبر گذاشتم از این بعد چگونه می توانم شاد باشم و خود را آراسته سازم یا از زینت ها و امکانات دنیا بهره گیرم؟ من از این به بعد همواره در سوگ تو اشک خواهم ریخت و اندوهم در فراق تو طولانی خواهد شد. غارت زده کسی نیست که مالش را به غارت برده اند؛ بلکه غارت زده کسی است که مصیبت مرگ برادر را دیده باشد».

فضیلت و آثار گریه بر مصیبت امام حسن علیه السلام

ابن عباس روایت می کند که رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم فرمودند: «آن گاه که فرزندم حسن مجتبی را با زهر شهید کنند تمام ساکنان آسمان وزمین بر او سوگواری می شوند. بدانید سوگواری و گریه بر مصیبت های فرزندم حسن بسیار فضیلت دارد. هرکس در مصیبت او گریه کند چشمان او در روزی که همه دیده ها نابینا خواهند بود روشن و بینا خواهد شد و دل او در روزی که تمام دل ها اندوهناک خواهند بود از غبار اندوه پاک خواهد شد و هرکس که مرقد او را در بقیع زیارت کند، قدم های او در پل صراط، در روزی که قدم ها بر آن لرزان شوند، از لغزش در امان خواهد ماند».

وصایای آموزنده امام حسن علیه السلام به جُناده

جُنَادَةُ بْنُ أَبِي اُمَیْیَهِ پس از مسموم شدن امام حسن علیه السلام به حضور آن حضرت رسید. پس از احوال پرسی، به امام علیه السلام عرض کرد: ای فرزند رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم مرا موعظه کن.

امام حسن مجتبیٰ علیه السلام مطالب بسیار مهمّی بیان کردند و از جمله فرمودند: «ای جُناده خود را برای سفری که در پیش داری پیش از فرا رسیدن اجل مهیا کن. بدان تو همواره دنیا را طلب می‌کنی و مرگ هم تو را طلب می‌کند. اندوه روزی را که هنوز نرسیده است بر روزی که در آن هستی بار مکن... بدان در مال حلال دنیا حساب و در حرام آن کیفر و عقاب و در اموال شبهه‌ناک عتاب هست... برای دنیای خود به گونه‌ای تلاش کن که گویی همیشه در آن باقی خواهی ماند و برای آخرت به گونه‌ای کار کن که گویی همین فردا خواهی مُرد. اگر طالب عزّت بی‌عِدّه و وعْدّه و هیبت بی‌مُلک و سلطنت هستی از خواری و ذلّت گناه و نافرمانی خدا پرهیز کن و به اطاعت از فرمان او خود را ملزم ساز».

آخرین گریه امام حسن علیه السلام

نقل شده است چون زهر در بدن مبارک امام حسن علیه السلام اثر کرد و حالت احتضار بدو دست داد، ناگهان اشک از چشمان آن حضرت سرازیر شد. حاضران عرض کردند: «ای فرزند رسول خدا، آیا شما نیز با این مقام و منزلت و قرابتی که با پیامبر خدا صلی الله علیه و آله وسلم دارید و با این همه عبادات و اطاعات در این لحظات گریه می‌کنید؟ حضرت فرمودند: «من برای دو چیز گریه می‌کنم: اوّل برای هیبت و وحشت روز قیامت که بسیار سخت است، دوّم به سبب فراق و دوری از دوستان که این نیز کار مشکلی است».

فضائل و مکارم امام حسن علیه السلام

امام حسن علیه السلام عقل مجسم

رسول اکرم صلی الله علیه و آله وسلم به مناسبت‌های مختلف در توصیف امام حسن مجتبیٰ علیه السلام سخن گفته‌اند؛ از جمله فرمودند: «اگر قرار بود عقل به صورت یک انسان تجسم پیدا کند به صورت امام حسن علیه السلام ظاهر می‌شد».

امام حسن علیه السلام، شبیه پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم

روزی رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم خطاب به امام حسن مجتبی علیه السلام فرمودند: «اَشْبَهَتْ خَلْقِي وَ خُلُقِي؛ تو به لحاظ صورت و سیرت به من میمانی.

بردباری امام حسن علیه السلام

از صفات برجسته و معروف امام حسن علیه السلام حلم و بردباری بود. به گونه ای که «الْحِلْمُ الْحَسَنِيَّة» در فرهنگ اسلامی ضرب المثل شده است. بردباری و سعه صدر آن حضرت به اندازه ای بوده است که سرسخت ترین دشمنان او نیز به این صفت همواره اعتراف داشتند. نقل می کنند وقتی جنازه امام حسن علیه السلام را پس از ممانعت عده ای از دفن آن درکنار مرقد رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم، به طرف بقیع حمل می کردند، ناگهان امام حسین علیه السلام متوجه شدند که مروان یکی از سرسخت ترین دشمنان برادر بزرگوارش امام حسن علیه السلام یک طرف تابوت را به دوش گرفته است. امام حسین علیه السلام از این کار او متعجب شدند و سپس از وی پرسیدند: «شما که تا برادرم زنده بود همواره مایه اندوه او بودید. چه شده که اکنون در تشیع جنازه اش شرکت کرده اید؟» مروان گفت: «آری این کارها را در حق کسی انجام دادم که حلم و خویشن داری او با کوه ها برابری داشت».

عبادت امام حسن علیه السلام

امام صادق علیه السلام می فرمایند: «حسن بن علی علیه السلام عا بدترین مردم زمان خود بودند. آن گاه که به نماز می ایستادند اعضای بدنش از شدت خضوع در برابر عظمت پروردگار عالم به لرزه در می آمد و رنگ مبارکش دگرگون می شد». از امام باقر علیه السلام روایت شده است که امام حسن علیه السلام حدود بیست بار از مدینه به قصد زیارت خدا پیاده رفت و می فرمود از خدا شرم دارم که غیر پیاده به دیدارش بروم.

زهد امام حسن علیه السلام

نویسندگان تراجم به اتفاق گفته‌اند: حسن بن علی علیه السلام پس از جدّ بزرگوارش پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم و پدر گرامی‌اش علی بن ابیطالب علیه السلام از همه مردم زاهدتر بودند. شخصی به نام مُدْرِک بن زیاد می‌گوید: روزی در یکی از باغ‌های ابن عباس بودیم. غذای مناسبی آوردند. امام حسن علیه السلام دستور دادند که کارگران و خدمت‌گزاران را جمع کنند و آن غذای خوب را به آنها بدهند. مُدْرِک می‌گوید: خود امام حسن علیه السلام لب به آن غذا نزدند و خود مشغول خوردن نان با قدری نمک شدند. وقتی به آن حضرت گفته شد شما خود چرا از آن غذای خوب میل نمی‌کنید، در جواب فرمودند: «إِنَّ ذَاكَ الطَّعَامَ أَحَبُّ عِنْدِي؛ این خوراک را بیشتر دوست دارم».

گذشت امام حسن علیه السلام

روزی امام حسن مجتبی علیه السلام از راهی عبور می‌کردند. مردی از اهل شام با آن حضرت روبرو شد و بدون مقدمه شروع به ناسزا گفتن نسبت به امام علیه السلام کرد. حضرت امام حسن علیه السلام هیچ عکس‌العملی نشان نداد. وقتی آن مرد از ناسزا گفتن باز ایستاد، امام علیه السلام به او نزدیک‌تر شده، با تبسم به او سلام کردند. آن گاه فرمودند: «اگر اجازه بدهید حاضرم به شما کمک کنم. اگر چیزی لازم داری آن را برایم فراهم کنم یا اگر راه را گم کرده‌ای آن را به تو نشان دهم و اگر گرسنه‌ای ترا سیر کنم. اگر فقیری بی نیازت سازم. به هر حال اگر حاجتمندی حاضرم در برآوردن حاجت تو بکوشم». چون مرد شامی این رفتار را از امام حسن علیه السلام دید، ناگهان به گریه افتاد و گفت: «أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فِي أَرْضِهِ؛ گواهی می‌دهم که تو خلیفه خدا در روی زمین هستی».

احسان امام حسن علیه السلام

مردی خدمت امام حسن علیه السلام آمد و عرض کرد ای فرزند امیرالمؤمنین علیه السلام به حق آن خدایی

که نعمت بسیار بر شما کرامت فرموده است تو را قسم می‌دهم که به فریاد من برسی و مرا از دشمنی که حرمت پیران را نگه نمی‌دارد و به کودکان و نوجوانان رحم نمی‌کند، نجات دهی. امام علیه‌السلام پرسید دشمن تو کیست تا از او دادخواهی کنم. آن مرد گفت: فقر است. امام علیه‌السلام به خادم خود دستور داد: «هرچه ثروت در نزد تو هست به او بده». او پنج هزار درهم حاضر کرد و به او داد. امام علیه‌السلام رو به مرد فقیر کرد و گفت: «تو را به خداوند متعال قسم می‌دهم که هروقت این دشمن بر تو رو آورد شکایتش را نزد من بیاور تا از تو دفع شر کنم».

سخنانی کوتاه از امام حسن علیه‌السلام

اهمیت سلام

قَالَ الْحَسَنُ عَلَيْهِ السَّلَامُ : مَنْ بَدَأَ بِالْكَلامِ قَبِلَ السَّلَامَ فَلَا تُجِيدُوهُ؛

کسی که پیش از سلام کردن شروع به سخن گفتن کرد جواب او را ندهید.

نتیجه کنترل زبان

قَالَ الْحَسَنُ عَلَيْهِ السَّلَامُ : الصَّامِتُ سَتَرُ الْعَيِّ وَ زَيْنُ الْعِرْضِ وَ فَاعِلُهُ فِي رَاحَةٍ وَ جَلِيسُهُ أَمِنٌ؛

امام حسن مجتبی علیه‌السلام فرمودند: خاموشی پوشش عیب‌ها و مایه حفظ آبروست. هر که از این صفت برخوردار باشد همواره در آسایش است و همدم و هم‌نشین او نیز در امنیت به سر می‌برد.

خیر و سعادت کامل

قالَ الحَسَنُ عليه السلام : الخَيْرُ الَّذِي لَا شَرَّ فِيهِ الشُّكْرُ مَعَ الذِّعْمَةِ وَالصَّبْرُ عَلَى النَّازِلَةِ؛

خیری که هیچ بدی در آن نیست عبارت است از شکر در مقابل نعمت‌ها و صبر در برابر حوادث و رخدادهای ناگوار.

نشانه کمال عقل

قالَ الحَسَنُ عليه السلام : رَأْسُ الْعَقْلِ مُعَاشَرَةُ النَّاسِ بِالْحَمِيلِ؛

معاشرت نیکوداشتن با مردم نشانه کمال عقل انسان است.

تعریف فرومایگی

شخصی از امام حسن علیه السلام سؤال کرد: پستی و فرمایگی چیست؟ آن حضرت فرمودند: «الذَّطَرُّ فِي الْيَسِيرِ وَ مَنَعُ الْحَقِيرِ». خرده‌بینی و اهمیت دادن بیش از حد به امور کوچک و مضایقه کردن از اعطای چیزهای بی‌ارزش».

ترک مستحب برای واجب

قال الحسن عليه السلام :... إِذَا ضَرَرَّتِ الذَّوَافِلُ بِالْفَرِيضَةِ فَارْفَضُوهَا؛

هنگامی که عبادت‌های مستحب به اعمال و عبادت‌های واجب آسیب رساند آنها را ترک کنید.

اهمیت توجه به امور معنوی

قالَ الحَسَنُ عليه السلام : عَجِيتُ لِمَنْ يَتَفَكَّرُ فِي مَأْكُولِهِ كَيْفَ لَا يَتَفَكَّرُ فِي مَعْقُولِهِ فَيجنَّبُ بَطْنَهُ مَا يُؤْذِيهِ وَ يودِعُ صَدْرَهُ مَا يَرْدِيهِ؛

تعجب می‌کنم از کسانی که در غذای جسم خود فکر می‌کنند ولی در امور معنوی و غذای روح خویش اندیشه نمی‌کنند؛ شکم خود را از طعام مضر حفظ می‌کنند ولی از افکار پلیدی که روان را می‌آلاید پرهیز نمی‌کنند.

توصیه درباره وصلت

شخصی به امام حسن علیه السلام عرض کرد: دختری دارم که به سن ازدواج رسیده است. با چه کسی وصلت کنیم؟ امام حسن علیه السلام فرمودند: «زَوِّجْهَا مِمَّنْ يَتَّقِي اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ فَإِنَّ أَحَبَّهَا أَكْرَمَهَا وَ إِنَّ أَبْغَضَهَا لَمْ يَطْلُمَهَا؛

او را به ازدواج کسی درآور که با تقوا و پرهیزگار باشد چرا که فرد باتقوا اگر او را دوست بدارد احترامش می‌کند و اگر او را دوست هم نداشته باشد به وی ستم نمی‌کند».

بیناترین و شنواترین مردم

قال الحسن عليه السلام : إِنَّ أَبْصَرَ الْأَبْصَارِ مَا نَفَذَ فِي الْخَيْرِ مَذْهَبُهُ وَ أَسْمَعَ الْأَسْمَاعِ مَا وَعَى التَّذْكَيرَ وَ انْتَفَعَ بِهِ، أَسْلَمُ الْقُلُوبُ مَا طَهَّرَ مِنَ الشَّيْئَاتِ؛

بیناترین دیده‌ها آن است که خیربین باشد و شنواترین گوش‌ها آن است که پذیرای پند و اندرزها باشد و از آن سود ببرد و قلب سلیم قلبی است که از شبها پاکیزه باشد.

معنی مجد و عظمت

سُئِلَ الْحَسَنُ عَلَيْهِ السَّلَامُ : فَمَا الْمَجْدُ؟ قَالَ إِنَّ تَعْطِي فِي الْغُرْمِ وَ أَنْ تَعْفُو عَنْ الْجُرْمِ؛

از امام حسن علیه السلام سؤال شد: عظمت و بزرگی در چیست؟ آن حضرت فرمودند: عبارتست از بخشش مال به هنگام نیاز و گذشتن از خطا.

سیاست از دیدگاه امام حسن علیه السلام

شخصی از امام حسن علیه السلام معنای سیاست را پرسید. آن حضرت فرمودند: «سیاست آن است که حقوق خدا و حقوق بندگان زنده و بنده‌های درگذشته خدا را رعایت کنی». آن گاه برای توضیح بیشتر فرمودند: «حقوق خدا آن است که آن‌چه را خدا از انجام واجبات و ترک محرمات تکلیف کرده به‌طور کامل رعایت کنی. حقوق بندگان زنده آن است که وظایف خود را نسبت به برادران دینی انجام دهی. در خدمت‌گزاری برادر دینی درنگ ننمایی و نسبت به رهبر جامعه اسلامی تا زمانی که نسبت به مردم اخلاص دارد اخلاص داشته باشی و هر وقت از راه راست منحرف شد، اعتراض کنی. حقوق بندگان درگذشته یاد کردن نیکی‌ها و چشم پوشیدن از بدی‌های آنهاست».

منبع: خبرگزاری رسمی حوزه